

Norske Kvinners
Sanitetsforening

Veileder i lokalpolitisk påvirkningsarbeid

Kommunestyre- og fylkestingsvalg 2023

Norske Kvinners Sanitetsforening er Norges største kvinneorganisasjon med 43 000 medlemmer og over 600 lokalforeninger. Vi jobber for å skape et trygt og inkluderende samfunn.

Våre prioriterte områder er å:

- Fremme kvinners helse og livsvilkår
- Bidra til en trygg og inkluderende oppvekst
- Skape trygge lokalsamfunn

Denne veilederen er et hjelpemiddel for lokal- og fylkesledd i kommende kommunestyre- og fylkestingsvalgkamp, for å sikre gjennomslag for våre viktige saker.

Innhold

Hvorfor politisk påvirkningsarbeid?	5
Sanitetskvinnernes fanesaker ved valget	7
Samarbeid mellom kommunen og frivilligheten	8
Handlingsplan mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner	10
Kompetanse på kjønn, kvinnehelse og migrasjonshelse	12
Trygg og inkluderende oppvekst for barn og unge	14
Gratis sanitærprodukter	16
Gratis prevensjon	17
Hvordan jobbe med disse sakene?	19
Hvem gjør hva i kommunen og fylkeskommunen?	22

Hvorfor politisk påvirkningsarbeid?

Lokalpolitisk påvirkningsarbeid er svært viktig for å fremme våre saker innenfor våre innsatsområder. Innenfor områder som kommunen og fylkeskommunen har ansvar for, er det de folkevalgte som tar beslutninger. Dette skjer gjennom å fremme saker i eget parti, og ved å sikre flertall for sakene på tvers av partiene. Lokalpolitikk er viktig fordi hver kommune har et stort ansvar og handlingsrom til å prioritere midler, og for oppfølging innenfor områder som for eksempel folkehelse, utdanning, integrering, beredskap og helse og omsorg. Kommunene har ansvar for utformingen av, og innholdet i tilbudene til innbyggerne. Lokale politiske partier påvirker saker som formelt ligger under Stortingets ansvar.

I politisk påvirkningsarbeid er det viktig å være bevisst hvem du representerer. Som sanitetskvinne er det Sanitetskvinnenes fanesaker som skal være i førersetet og det er som sanitetskvinner at vi får gjennomslag for våre saker. Vi i Sanitetskvinnene kjenner de lokale behovene, hvilke grupper som faller utenfor og hvor det er behov for tettere samarbeid med frivilligheten.

Vår fordel i en valgkamp er:

- Nærhet og kjennskap til menneskene som bor i kommunen
- Tilgang til medlemmer og frivillige som ønsker å engasjere seg
- Nærhet og kunnskap om behovene som lokalsamfunnet står overfor
- Høy tillit i lokalsamfunnet
- Nærhet til politikere og administrasjon i kommunen
- Aktivitetstilbud og erfaringer som er av interesse for politikere
- Evnen til å snu seg raskt og bidra med nye aktiviteter og tilbud på kort varsel

Sekretariatet bistår med politisk påvirkningsarbeid. Ta kontakt med politisk rådgiver **Aurora Eck Nilsen: aurora.nilsen@sanitetskvinnene.no**

Sanitetskvinnenes fanesaker ved valget

Det er valgt ut seks saker til den kommende kommunestyre- og fylkestingsvalgkampen som Sanitetskvinnene spesielt kan jobbe for:

- Samarbeid mellom kommunen og frivilligheten
- Handlingsplan mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner
- Kompetanseheving på kjønn, kvinnehelse og migrasjonshelse
- Trygge oppvekstvilkår for barn og unge,
- Gratis sanitærprodukter
- Gratis prevensjon.

Samarbeid mellom kommunen og frivilligheten

Frivilligheten skaper mange små og store fellesskap som er med på å utvikle og bygge lokalsamfunn i hele Norge. Det er viktig at kommuner og fylker har en helhetlig frivillighetspolitikk og anerkjenner frivillig sektor som en viktig del av samfunnsveven. Frivilligheten skal være fri og selvstendig. Vi bidrar best når initiativ kommer nedenfra og kan utfordre og utvikle det etablerte eller skape nytt der vi ser uløste behov. Det betyr at kommunen og fylket ikke kan bestille tjenester fra frivilligheten. Kommunen må gjøre seg kjent med frivilligheten for å bidra til at tilbudene utfyller hverandre.

Sanitetskvinnene oppfordrer alle partier til å:

BE KOMMUNEN INVITERE FRIVILLIGE ORGANISASJONER TIL SAMARBEID OM Å NÅ FELLES MÅL, BLANT ANNET Å STYRKE FOLKEHELSEN, SKAPE GODE OPPVEKSTSVILKÅR, AKTIVITETER FOR ELDRE, FOR Å MOTVIRKE UTENFORSKAP OG SKAPE TRYGGJE LOKALSAMFUNN GJENNOM BEREDSKAPSRIVILLIGE.

PASSE PÅ AT KOMMUNEN HAR EN STILLING SOM FRIVILLIGHETSKOORDINATOR SOM BLANT ANNET SKAL LEGGE TIL RETTE FOR EN TETT DIALOG OG SAMHANDLING MELLOM KOMMUNEN/FYLKET OG LOKALE LAG OG FORENINGER.

BE KOMMUNEN SKAPE FASTE
MØTEPlassER MELLom
KOMMUNEN/FYLKET OG DE
FRIVILLIGE ORGANISASJONENE.

BE KOMMUNEN
INKLUDERE
RELEVANTE FRIVILLIGE
BEREDSKAPSÅKTØRER
I BEREDSKAPSÅRÅD OG
BEREDSKAPSØVELSER.

SIKRE AT ALLE BEBOERE
PÅ INSTITUSJON FÅR FYSISK
ÅKTIVITET HVER DAG, OG AT
ALLE FÅR TUR I FRISK LUFT
MINST EN GANG I ÅKÅ.

[Frivillighet Norge](#) er et samarbeidsforum for frivillige organisasjoner i Norge som Sanitetskvinnene er medlem av. De arbeider for en helhetlig frivillighetspolitikk for å sikre vekst og utvikling i frivilligheten, som er en hjørnestein i norsk kultur og samfunnsliv. De har laget overordnede [innspill på vegne av frivilligheten til kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023](#).

Handlingsplan mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner

Vold mot kvinner er et brudd på grunnleggende menneskerettigheter og er en av vår tids største likestillingsutfordringer. Alle kan utsettes for vold, men det er kvinner som i all hovedsak utsettes for den grove og gjentakende volden, og for seksualisert vold. Det er også en stor overvekt av kvinner blant ofre for partnerdrap.

Kommunen må ta et større ansvar for å forebygge, avdekke og følge opp voldsutsatte kvinner. Hver kommune bør ha en aktiv handlingsplan og en familievoldskoordinator som samarbeider tett med krisesentrene, politiets familievoldskoordinator og andre aktuelle tjenester, og som følger opp og koordinerer handlingsplanarbeidet. I tillegg mener vi at en familievoldskoordinator bør ha ansvar for det forebyggende voldsarbeidet i den enkelte kommune.

Sanitetskvinnene oppfordrer alle partier til:

Å KREVE AT ALLE KOMMUNER HAR EN
AKTIV HANDLINGSPLAN MOT VOLD MOT
KVINNER OG VOLD I NÆRE RELASJONER,
DER KOMMUNENES KRISESENTERTILBUD
STÅR I SENTRUM AV ARBEIDET.

Å KREVE AT ALLE KOMMUNER
I NORGE BØR SETTE
AV RESSURSER TIL EN
FAMILIEVOLDSKOORDINATOR.

Noen sentrale tall og fakta

1 av 10 norske kvinner rapporterer å ha blitt voldtatt. Halvparten var under 18 år da overgrepene skjedde.

Rundt **8 %** av kvinner oppgir at de har blitt utsatt for alvorlig fysisk vold av sin partner.

Kun **4 av 10** kommuner har handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Kommunene har en omfattende forpliktelse til å forebygge vold og overgrep.

Kompetanse på kjønn, kvinnehelse og migrasjonshelse

Det påligger samfunnets ansvar og sørge for kvinnehelse. Vår kartlegging [Kjønn og kvinnehelse i helseprofesjonsutdanninger](#) (2020) viser at kjønnsperspektivet generelt, og kvinnehelse spesielt, ikke er systematisk integrert i helseprofesjonsutdanningene, verken på nasjonalt nivå eller i de studieprogrammene i utdanningene som er kartlagt. Dette er bekymringsfullt all den tid forskning viser at kvinner og menn har ulike helseutfordringer.

Vi jobber også for en faglig forsvarlig svangerskap, fødsel og barselomsorg. Kvinner må bli sett og hørt. Det må sikres en god omsorg over hele landet i både kommune- og spesialisthelsetjenesten ved å blant annet sørge for hele og faste stillinger, rekrutterings-tillegg, stimuleringsordninger, gode arbeidsbetingelser og kompetanseheving.

Jenter og kvinner som har innvandret til Norge, kan ha begrenset kjennskap til det norske helsesystemet og/eller begrensede norskkunnskaper, noe som påvirker deres helsekompetanse til å bruke helseinformasjon og gjøre helsefremmende valg. På overordnet nivå har innvandrede kvinner dårligere helse enn den øvrige befolkningen. Innvandrede kvinner som gruppe har lavest sysselsetting, inntekt, og utdanning, og er mer utsatt for å leve i vedvarende lavinntekt. Dårligere helse er en av årsakene til dette. Gruppen er imidlertid heterogen, og dette gjelder selvsagt ikke innvandrede kvinner. Det er flere helserelaterte årsaker til at innvandrede jenter og kvinner er spesielt utsatt. Færre innvandrede jenter tar HPV-vaksinen og færre innvandrede kvinner møter til screening for livmorhals- og brystkreft. Enkelte grupper innvandrede kvinner har høyere risiko for alvorlige komplikasjoner under fødselen, får mindre smertelindring under fødsel, har høyere risiko for dødfødsel og er overrepresentert blant dem med barseldepresjon.

For å sikre likeverdige helsetjenester for alle er det nødvendig å løfte kjønn, kvinnehelse og migrasjonshelse som kompetanseområde inn i helsetjenestene. Slik kan helsepersonell også bli bedre rustet til å tilpasse informasjon og behandling til den individuelle pasientens helsekompetanse

Sanitetskvinnene oppfordrer alle partier til:

SIKRE AT HELSEPERSONELL I ALLE
KOMMUNER FÅR KOMPETANSE OM
KJØNN, KVINNEHELSE OG
MIGRASJONSHELSE.

SIKRE AT SVANGERSKAP-,
FØDELS- OG BARSELTLIBUDET
KARTLEGGES I KOMMUNEN,
OG AT KOMMUNEN MØTER
NORMKRAVET FOR ANTALL
ANSATTE JORDMØDRE
I SIN KOMMUNE.

Trygg og inkluderende oppvekst for barn og unge

I en rapport fra Redd Barna [Alt koster penger](#) kommer det frem at over 110 000 barn lever i familier med vedvarende lavinntekt i Norge. Det er 11% av alle barn, og tilsvarer to til tre elever i hvert klasserom. Rapporten dokumenterer at mange barn føler seg skamfulle og flaue fordi de ikke har råd til sunn og god matpakke eller til aktiviteter arrangert av skolen. Mange klassesaker og utflukter finansieres med ulike salgsoppdrag. Dette har ikke alle foreldre mulighet til å delta på. I tillegg har mange skoler svært høye egenandeler. Vi mottar søknader om støtte til klassesaker i økende grad og priser kan ligge fra 7 000 til 9 000 kroner. Det ekskluderer mange.

Forskning viser at barn som vokser opp i familiefattigdom har dårligere helse, oftere symptomer på depresjon, er sjeldnere motivert for skole og høyere utdanning og deltar mindre i organiserte aktiviteter. Kommunen er nødt til å sikre at sosiale forskjeller mellom elever utjevnes ved at gratisprinsippet i skolen skolen tydeliggjøres. Næringsrik og sunn mat bidrar til at barna klarer å konsentrere seg i undervisningen. Gratis aktiviteter på skolen styrker samhold og utjevner sosial ulikhet. Nåværende regjering har lovet å gradvis innføre et daglig, gratis skolemåltid til alle. Det blir derfor viktig å følge opp dette og sikre at det blir innført i kommunene.

Sanitetskvinnene oppfordrer alle partier til:

**Å SIKRE GRATIS SKOLEMAT
I SKOLEN I KOMMUNEN.**

Eksempler:

- Mange lokalforeningene sørger årlig for å servere skolemat på flere hundre skoler. Noen foreninger serverer frokost eller lunsj hver eneste uke, andre en eller to ganger i løpet av året. Flere foreninger har også andre aktiviteter for å fremme sunt kosthold blant skolebarn, som matpakkedag, varm skolemat og suppeutdeling til rusen.
- Holmsnes og Sandnes sanitetsforening tilbyr [skolefrokost](#) for hele skolen.

Å SIKRE AT ALLE AKTIVITETER I SKOLENS OG FAUS REGI ER GRATIS. DETTE MÅ INKLUDERE KLASSETURER, LEIRSKOLER, SKOLEFROKOSTER OG ALT UTSTYR MAN TRENGER TIL AKTIVITETER I SKOLENS REGI.

AT ALLE BARN OG UNGE MÅ HA TILGANG PÅ GRATIS FRITIDS AKTIVITETER OG MØTEPlassER, UAVHENGIG AV FAMILIENS ØKONOMISKE SITUASJON.

Eksempler:

- [Skottland er det første landet](#) hvor parlamentet har lovfestet retten på gratis sanitærprodukter for alle.
- Bind og tamponger gis ut gratis på [alle videregående skoler i Nordland fylkeskommune](#).
- [I Viken fylkeskommune innføres det en prøveordning](#) hvor noen videregående skoler får et utvalg av gratis sanitærprodukter fra høsten 2022 ut til skoleåret 2023.

Gratis sanitærprodukter

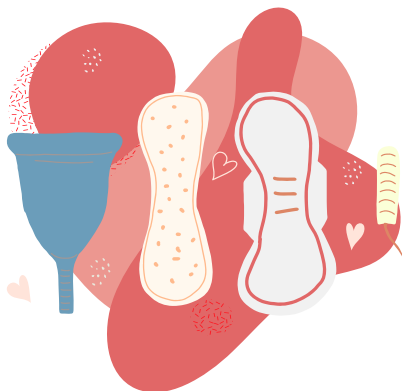
Sanitærprodukter har en merverdiavgift på 25% og er dermed ansett som en luksusvare. Dette betyr at titusenvis av kroner av personlig økonomi går til staten som tjener på kvinners biologiske prosess. Mange kvinner sliter i tillegg med kraftige mensblødninger som et resultat av medisinske tilstander som for eksempel endometriose eller PCOS.

Vi mener det bør innføres gratis sanitærprodukter for alle. Dette vil bidra til å lette på økonomien hos mange, spesielt for kvinner med lav inntekt, unge og studenter som er avhengig av studiestøtte. Mange er presset økonomisk, og et slikt tiltak vil bidra til å tette hullene der ulikheten slår mest ut. Mensen er ofte tabubelagt og knyttet til skam, og et slikt tiltak kan bidra til å normalisere og fjerne stigma rundt noe av det mest naturlige i verden.

Sanitetskvinnene oppfordrer alle partier til:

Å INNFORE GRATIS
SANITÆRPRODUKTER
FOR ALLE

Gratis prevensjon

I dag får kvinner i alderen 16-21 år økonomisk støtte til prevensjon fra staten. Nå er det også lagt frem forslag fra Regjeringen om å gjøre prevensjon gratis for de under 16 år. Men flere grupper faller utenfor ordningen. Ordningen vi har i dag tar ikke hensyn til sosial ulikhet. Det er ikke lik tilgang til prevensjon i Norge i dag.

Vi vet at langtidsvirkende prevensjon i mange tilfeller velges bort på grunn av høye kostnader. Det betyr at mange unge kvinner velger prevensjon som både er mindre sikker og kan gi alvorlige bivirkninger, fordi den er billigere. Dette kan også være et hinder for symptomdempende behandling. Studier har vist at økonomi er den største barrieren for fast bruk av prevensjon. Flere forskningsprosjekter, slik som [The Choice Project](#), viser at når man fjerner barrierer som kostnader, tilgang og kunnskap velger kvinner de mest effektive og minst brukeravhengige metodene. Dette bidrar også til å redusere forekomsten av abort.

Mange sanitetsforeninger tilrettelegger allerede for at utsatte grupper får gratis langtidsvirkende prevensjon som del av sitt arbeid. Tidligere har det vært anledning for helsesykepleiere og jordmødre å søke Helsedirektoratet om prosjektmidler til å dekke gratis langtidsvirkende prevensjon til gruppene som faller utenfor ordningen. Dette er ikke lenger mulig. Helsepersonell melder nå om lite forståelse ved henvendelser til NAV, og dårlig kommuneøkonomi har store konsekvenser for helsestasjonene og kvinnene som får oppfølging her. Helsesykepleiere og jordmødre som jobber med unge på ungdomsskole, videregående skole og helsestasjon for ungdom søker om konsekvens av dette organisasjoner som Sanitetskvinnene om økonomisk støtte til for eksempel langtidsvirkende prevensjon. Kommunene sliter åpenbart med å gi likeverdige helsetjenester til utvalgte grupper.

Sanitetskvinnene oppfordrer alle partier til:

Å INNFØRE GRATIS PREVENSJON
FOR ALLE KVINNER

Kryss kvinner frem

- Bare 35 % av kommunene har kvinnelig ordfører. 40,5 % av kommunestyrene består av kvinner. Vi ønsker flere dyktige kvinner som fremmer våre saker inn i maktposisjoner og oppfordrer derfor til å krysse kvinner frem!

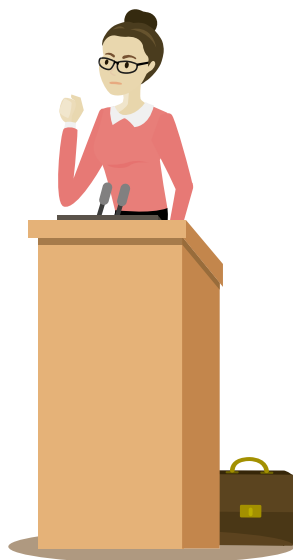
Ved kommunestyrevalg kan man gi personstemmer ved å sette kryss ved siden av de kandidatene man ønsker å flytte oppover på valglisten. Det er ingen grense for hvor mange kandidater man setter kryss ved siden av.

I tillegg er det mulig å gi personstemme til en person fra en annen liste. Dette gjøres ved å føre opp navnet til kandidaten med blokkbokstaver på partilisten man bruker. Dette omtales gjerne som å gi en «slenger». Formålet med dette er å gi velgerne en mulighet til å gi deler av stemmen sin til en kandidat som tilhører noen andre enn det partiet man foretrekker.

Minsak.no

- På [Minsak.no](https://minsak.no) kan man gi forslag til saker som du mener kan gjøre din kommune eller fylkeskommune bedre. På menyen til venstre på nettsiden kan du enten foreslå en sak selv, eller du kan skrive under på en sak som er foreslått i kommunen din og som du vil støtte. For å samle underskrifter kan du dele saken med venner og kjente på for eksempel e-post, Twitter eller Facebook.

Hvordan jobbe med disse sakene?

Her er noen forslag til hvordan dere kan nå ut med budskapene:

- **Kartlegg status** hva din kommune har av planer og strategier innenfor områder Sanitetskvinnene er opptatt av. Sjekk kommunen og fylkeskommunen sine nettsider
- **Kartlegg hva de ulike partiene og enkeltpolitikere mener** om saken vi er opptatt av. Sjekk nettsider for lokalpolitiske partiprogram eller ring og spør. Snakk med lederne for partigruppene og leder av komiteen som har ansvar for saken. Kan ungdomsrådet eller eldrerådet bistå med drahjelp? Finnes det noen fagpersoner i administrasjonen som kan gi råd om hvordan dere bør gå frem?
- **Inviter lokalpolitikere** til egne arrangementer og møter. I perioden frem til valget er politikerne tilgjengelige og ønsker tettere dialog med lokale organisasjoner som har kunnskap og som kan bidra i samarbeid med kommunen.
- **Send e-post til kandidater** på listene til de ulike partiene hvor dere formidler våre fanesaker og utfordrer dem til å sikre at det legges til rette for at sårbare mennesker får det bedre ved at våre fanesaker blir prioritert politisk.
- **Inviter toppkandidater** til møte i Sanitetsforeningen din: Vis fram den viktige frivillige jobben vi gjør. Fortell om våre fanesaker. Husk alltid å inviter lokalmedia til møtene. Når dialogen er etablert på en uformell måte blir det lettere å ta kontakt senere.
- **Leserinnlegg og kronikker** inn i lokalavisene. Det er viktig å engasjere politikerne i våre fanesaker under valgkampen. Kandidatene bør både få kunnskap om hvordan situasjonen er, samt de løsningene vi mener bør fremmes. I tillegg bør de

gjøres oppmerksomme på frivillighetens rolle. På Medlemsnett/Foreningsnett kan du etter hvert finne kronikker som dere kan selge inn lokalt, både i lokalavisene og dele i sosiale medier. Leserinnlegg og kronikker bør bearbeides ved å supplere med lokal fakta. Dette styrker budskapet og troverdigheten. Send gjerne innlegg som åpne brev til konkrete politikere eller politiske partier. Send kronikken på mail til redaksjonen i lokalavisen, eller del den gjennom sosiale medier. Noen lokalaviser har også debattsider, der kan også kronikken publiseres.

- **Vær til stede på valgmøter** og utfordre kandidatene. Det blir alltid lagt merke til dersom det stilles spørsmål direkte til politikerne. Du kan bruke fanesakene og spørre hvordan de ulike kandidatene tenker å sikre fokus på disse. Kommunestyrene og deres komiteer har åpne halvtimer hvor innbyggerne kan stille spørsmål til politikerne. Følg med på kommunens hjemmesider.
- **Snakk med politikerne** som står på stand eller driver valgkamp lokalt. Stopp og ta en prat med politikere på stand og de du møter. Alle liker at noen engasjerer seg.
- **Lag et stunt** i løpet av valgkampen. Ha for eksempel en stand hvor du gir informasjon om foreningen din, verver medlemmer og forteller hvilke budskap som er viktige for Sanitetskvinnene i valgkampen.
- **Bruk sosiale medier aktivt.** Både Facebook, Twitter og foreningens egen nettside er gode arena for å spre budskap.
- **Følg med på den lokale valgkampen** og kommenter gjerne politiske innspill, men husk, vi er ingen politisk organisasjon, men en lokal humanitær livssynsnytral organisasjon. Derfor er det viktig at vår stemme er for de vi er til for.

Hvem gjør hva i kommunen og fylkeskommunen?

Politisk og administrativ organisering av kommuner og fylkeskommuner i Norge varierer. Sjekk kommunens/fylkeskommunens nettside for hvordan det organiseres hos deg.

Politisk organisering kommunen

- **Ordfører**

Den politiske lederen i kommunen, som oftest et fulltidsverv. Ordfører er leder formannskapet og kommunestyret. Ordfører er ansvarlig for sakslista til møtene, og er bindeledd mellom politikere og administrasjon.

- **Kommunestyret**

Kommunestyret er kommunens øverste organ som velges hvert fjerde år. Kommunestyret trekker opp hovedlinjene i den politikken som skal føres, og fordeler pengene kommunene har til rådighet.

- **Formannskapet**

Formannskapet er kommunestyrets arbeidsutvalg. Partiene er representert proporsjonalt i forhold til representanter i kommunestyret. De står for den daglige politiske ledelsen av kommunen.

- **Lovpålagte utvalg**

Kommunestyret er delt inn i komiteer/utvalg som legger frem anbefalinger for kommunestyret. Det er ulik organisering, men fordeler seg i hovedsak på de store fagområdene kommunen har ansvar for som for eksempel helse og sosial, skole og oppvekst og samferdsel. Leder av komiteen/utvalget er viktige kontaktpunkter for å sette dagsorden og for påvirkning.

- **Øvrige utvalg**

Kommunene står fritt til å organisere øvrig utvalg for å sikre bedre representasjon og kompetanse i sakene. Eldreråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne er lovpålagt. Mange kommuner har beredskapsråd, noen kommuner har frivillighetsråd og integreringsråd. Disse utvalgene gir råd til den ordinære kommunestyrebehandlingen og er svært viktige. Har ikke i din kommune et frivillighetsråd, kan det være et godt initiativ for å sikre at kommunen samordner initiativ med de frivillige organisasjonene.

Administrativ organisering i kommunen

- **Kommunedirektør**

Kommunedirektøren har ansvaret for at sakene som skal legges fram for politisk behandling, er forberedt på en forsvarlig måte. Øverste ansvarlig for all saksbehandling.

- **Administrasjon (seksjon/etat)**

Ansvar for konkrete fagområder, og saksbehandler søknader. Sentralbordet har god oversikt og kan hjelpe deg med å nå personen som jobber med området du er opptatt av.

Politisk organisering fylkeskommunen

Fylkesordfører er øverste politiske leder, og leder fylkestinget som er det øverste folkevalgte organ. Fylkesutvalget står for den daglige politiske ledelsen. Fylkestinget er delt inn i komiteer som behandler saker før de går til fylkestinget innenfor de områdene som fylkestinget har delegert ansvar for, som for eksempel videregående skole, kultur/kulturminne, samferdsel og tannpleie.

Norske Kvinners
Sanitetsforening

www.sanitetskvinnene.no

